

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

**“EK HET ’N ROEPING”:
VROUEPREDIKANTE SE TOELATING IN DIE
NEDERDUIITSE GEREFORMEERDE KERK.
’N KERKHISTORIESE
EN
PRAKTIES-TEOLOGIESE STUDIE**

deur

ELSJE PETRONELLA BÜCHNER

Voorgelê ter vervulling van die graad
DOCTOR DIVINITATIS

in

KERKGESKIEDENIS

aan die

Fakulteit Teologie

van die

Universiteit van Pretoria

Studieleier: Prof. J.C. Müller

Medestudieleier: Prof. P.J. Strauss

Pretoria

Oktober 2007

History is no longer simply about finding “facts” and putting them together into a story: it is now also about studying the complexities of storytelling and the ways in which “the past” is referred to in order to make meanings in the present.

(J Wright, *Thinking beyond “modernist” history*, 2000)

OPSOMMING

Titel: “Ek het ’n roeping”: Vrouepredikante se toelating in die Nederduitse Gereformeerde Kerk. ’n Kerkhistoriese en Prakties-teologiese studie.

Deur: Elsje Petronella Büchner

Promotor: Prof. J.C. Müller

Medepromor: Prof. P.J. Strauss

Graad: Doctor Divinitatis in Kerkgeskiedenis

Universiteit van Pretoria

In hierdie navorsing word die toelating van vrouepredikante in die Nederduitse Gereformeerde Kerk vanuit ’n kerkhistoriese en prakties-teologiese hoek bestudeer.

Die navorsingswaardes wat in die sosiaal-konstruksionisme geld, naamlik dat sodanige navorsing ’n deelnemende en verhalende proses is, dat die invloed van diskoerse bestudeer word en dat die belangrikheid van taal in ag geneem word, is in die navorsing verreken. Vanuit ’n post-fundamentele teologiese posisionering is van ’n paar van die bewegings in ’n postfundamentele prakties-teologiese metodologie gebruik gemaak om na die beleving van agt vroueproponente en -predikante deur die loop van die proses van toelating, én daarna, te luister en saam met hulle te interpreteer. Daar is van die volgende bewegings gebruik gemaak: Die beskrywing van die verskillende kontekste waarteen die roepingsverhale en loopbane van vrouepredikante afgespeel het; die aanhoor en beskrywing van die kontekstuele ervarings van die betrokke vroue; die interpretasie van en betekenisgewing aan die verhale in samewerking met die vroue wat as medenavorsers geag word en die beskrywing van en refleksie oor die ervaring van God se teenwoordigheid in hulle roepingsverhale en bedieninge as proponente en predikante. Hierdie postfundamentele prakties-teologiese metodologie is inherent narratief van aard en sluit ook nou aan by die denklyne wat in die sosiaal-konstruksionisme geld.

Deur hierdie metodologie is daar probeer om ’n bydrae te lewer tot die ontwikkeling en uitbou van mondelinge geskiedenis. Die beskrywing van vroue se verhale is terselfdertyd ook vrouegesiedenis wat poog om vroue meer hoor- en sigbaar in algemene geskiedenis, maar spesifiek ook kerkgeskiedenis te maak. Die metodologie pas ook binne ’n meer postmoderne benadering tot geskiedenis in.

Aan die hand hiervan is die breër landkaart en historiese konteks waarteen die roepingsverhale van vrouepredikante en kerklike vergaderings oor 'n tydperk van bykans 107 jaar afgespeel is, in breë trekke en deur middel van tydlyne beskryf. Die ontwikkeling en uitbouing van die volksmoederdiskoers oor die dieselfde tydperk is van nader beskou. Daar is verder gekyk na die invloed wat die breër konteks en die volksmoederdiskoers op vroue gedurende die twintigste eeu gehad het, hoe vroue oor die algemeen hulleself in bepaalde vroueruimtes soos vroue-organisasies uitgeleef het en of Afrikanervroue se stemme in die openbaar gehoor is al dan nie.

Teen hierdie agtergrond is die verloop van die kerklike debat oor die toelating van vroue tot die besondere ampte, naamlik diakens, ouderlinge en vrouepredikante, beskryf. Hierdie debat kan in drie tydperke opgedeel word. Die eerste tydperk wat van 1966-1978 strek kan as 'n tyd van nadenke beskryf word. Vanaf 1982 tot 1990 is die debat deur 'n sterk verskil in Skrifbeskouing gekenmerk. Die laaste tydperk wat vanaf 1991 tot 2007 strek, beskryf hoe die praktyk stadig pos gevat het en hoe die gesprek uiteindelik na gendersake uitgebrei het.

Die vrouepropontente en -predikante se roepingsverhale, hulle belewenis van God in die pad wat hulle moes loop en eerste treë in die bediening is weer deurgaans teen die agtergrond van die breër landkaart, volksmoederdiskoers en die NG Kerk se verskillende sinodes aangehoor, beskryf en in samewerking met hulle geïnterpreteer. Bykomend tot die groep persoonlike verhale is twee verhale van vroue wat reeds voor 1950 teologie studeer het en nie meer vandag leef nie, opgeteken. In al die gesprekke het die belangrikheid van vrouepredikante se roepingsverhale, hulle positiewe en negatiewe belewenisse in die kerk, die impak van oorwegend manlike kerktaal op vroue, die gemis en impak van rolmodelle, die frustrasies rondom propontenskap en hulle beleving van God onder andere na vore gekom. Dit is ook opmerklik dat vrouepredikante oor die algemeen nie aktief aan die debat deelgeneem nie en dat die meeste van die medenavorsers in hierdie studie 'n bepaalde stuk ongemak met gendersake en feminisme beleef. Hulle laat net soos in die volksmoederdiskoers die praatwerk aan ander oor.

SLEUTELTERME

Vrouepredikante; Sosiaal-konstruksionistiese navorsingswaardes; Postfundamentele prakties-teologiese metodologie; Postmoderne geskiedbeskouing; Mondelinge geskiedenis; Vrouegeskiedenis; Volksmoederdiskoers; Roepingsverhale; Gendersake in die NG Kerk; Skrifbeskouing in 'n bepaalde konteks; Teologie wat vroue onderdanig hou.

SUMMARY

Title: “I have a calling”: Female ministers’ admission to the Dutch Reformed Church. A church historical and practical theological study.

By: Elsje Petronella Büchner

Promoter: Prof. J.C. Müller

Copromoter: Prof. P.J. Strauss

Degree: Doctor Divinitatis in Church History, University of Pretoria

In this research, the admission of female ministers in the Dutch Reformed Church is studied from a church historical and practical-theological perspective.

The research values prevailing in social-constructionism, viz. that such research is a participative and narrative process, that the influence of discourses is studied and that the importance of language should be taken into account, have been set off in the research. From a postfoundationalist theological positioning, some of the movements in a postfoundationalist practical theology have been used to listen to the experiences of eight female proponents and ministers through the process of admission and afterwards, and to interpret these together with them. The following movements have been used: Description of the various contexts in which the stories of calling and careers of female ministers played out, listening to and description of the contextual experiences of the relevant women; the interpretation and assignment of meaning to the stories in co-operation with the women who have been viewed as co-researches and the description of and reflection upon the experience of God’s presence in the stories of their calling and ministries as proponents and ministers. This postfoundationalist practical theology is inherently narrative and is also closely linked to the lines of thought prevailing in social-constructionism.

By means of this methodology, an effort has been made to make a contribution to the development and building of oral history. Simultaneously, the description of women’s stories is also female history that is endeavouring to render women more visible and audible in general history, but specifically also in church history. This methodology also fits into a more postmodern approach to history.

In terms of this, the broader map and historical context in which the stories of calling of female ministers and church meetings have played out over a period of approximately 107 years, have been broadly described by means of time lines. The development and building of the folk mother discourse over the same period has been examined more closely.

Furthermore, the influence of the broader context and the folk mother discourse on women in the 20th century, how women generally realised themselves in specific female ministries such as women's organisations and whether Afrikaner women's voices were heard in public or not have also been examined .

Against this background, the progress of the church debate on the admission of women to the specific offices, viz. deacons, elders and female ministers, has been described. This debate can be divided into three periods. The first period stretched from 1966 to 1978 and could be described as a period of reflection. From 1982 to 1990, the debate was characterised by a strong difference in the views of the Scriptures. The final period, stretching from 1991 to 2007 describes how the practice has slowly taken off and how the discourse has eventually been extended to matters of gender.

The stories of the calling of the female proponents and ministers, their experience of God on the road they have had to travel and the first steps in the ministry have again been heard, described, interpreted consistently, together with them, against the background of the broader map, folk mother discourse and the various synods of the Dutch Reformed Church. In addition to the personal stories of the group, two stories of women who studied theology even before 1950 and who are no longer alive, have been recorded as well. In all the discussions, the importance of the stories of calling of female ministers, their positive and negative experiences in the church, the impact of the predominantly male church language on women, the lack and impact of role models, the frustrations around proponentship and their experience of God emerged inter alia. It is also evident that female ministers have generally not participated actively in the debate and that most of the co-researchers in this study are experiencing a certain discomfort with matters of gender and feminism. As in the folk mother discourse, they are leaving the talking to others.

KEY TERMS

Female ministers; Social constructionist research values; Postfoundationalist practical theology; Postmodern view of history; Oral history; Female history; Folk mother discourse; Stories of calling; Matters of gender in the Dutch Reformed Church; View of Scriptures in a specific context; Theology that keeps women submissive.

ERKENNINGS

Terwyl 'n mens aan 'n studie soos hierdie werk, is jy voortdurend van twee uiterstes bewus. Aan die een kant is dit net jy, jou boeke en rekenaar – vir lang oneindige ure alleen in mekaar se geselskap. Aan die ander kant is dit byna onmoontlik om sonder 'n ondersteuningsstelsel die uitdagings wat 'n studie soos hierdie aan 'n mens stel, te oorkom. Daarom 'n besondere dankie aan die volgende mense wat my in staat gestel en gehelp het om hierdie pad te kon stap.

- Ek het ook 'n roeping ontvang en dit is vir my 'n groot voorreg om in 'n gemeente soos die **NG Gemeente Lux Mundi**, Pretoria, tuis te kon kom en as predikant te kan dien. Dankie aan die Gemeenteraad en Bedryfspan van Lux Mundi wat ruim studieverlof aan my toegestaan het. Ook aan my kollegas vir die belangstelling en ondersteuning.
- 'n Groot dankie aan die Bosmans wat hulle harte en huise vir my oopgemaak het. In die besonder **dr. Lourens Bosman**, kollega en vriend, wat my aan die narratiewe wêreld bekendgestel het en só 'n nuwe wêreld vir my help oopbreek het. Dankie dat jy my gehelp het om 'n persoonlike nuwe “storie” te kon skryf. Baie dankie vir die baie reflekerende en verduidelikende gesprekke wat my gehelp om kerkgeskiedenis en praktiese teologie te integreer. Ook aan **dr. Ronelle Bosman**. Jy het my altyd gevra hoe vorder ek met “daai boek” en aangemoedig om elke dag daardie noodsaaklike stukkie werk te doen ten einde ritme te behou. Jou akademiese suksesstorie was vir my 'n inspirasie. En **Martjie Bosman** vir die proefleeswerk en taalversorging. Jou taalkundigheid het my geleer om fyner te formuleer en noukeuriger te werk. Dankie ook vir jou entoesiasme en meelewing.
- My **familie** en **vriende** vir die geduld – omdat ek vir so lank nie beskikbaar vir lang kuiers was nie en vir die belangstelling. 'n Paar mense het my ook op tasbare maniere gehelp. In die besonder dankie aan:
 - **Sanet Eksteen** wat menigmale boeke van die universiteit af aangedra het en pakke papiere afgelewer het. Jy het my baie ritte en tyd gespaar.
 - **Lenie Venter** wat my werk gereeld gerugsteun het. Die wete dat daar 'n ander kopie op 'n veilige plek lê, was gerusstellend.

- **Renier en Susan de Beer** vir die verblyf op Clarens sodat ek oor die laaste bult kon kom.
- **Venessa Roelofse** wat soveel kere met liefde na my huis en Nataniël gekyk het as ek weg was vir my studies. Ek het geweet alles is in veilige hande.
- Aan elkeen van my **medenavorsers**. Baie dankie vir die tyd wat julle opgeoffer het en dat julle bereid was om julle verhale met my te deel – julle verhale vorm ’n groot deel van hierdie studie. Dankie dat julle so help skryf het aan hierdie stuk vrouegesiedenis. Dankie dat julle ook deur alles wat julle beleef het, getrou was aan God se roeping vir julle en vir julle diensbaarheid in die koninkryk. En aan elke vrouepredikant in die NG Kerk wil ek sê – bly getrou aan julle roeping. Dit is ’n ontsettende voorreg.
- Aan my promotors **proff. Julian Müller** en **Piet Strauss**. Prof. Müller, dankie dat u bereid was om die onbekende pad saam met my te stap en ’n unieke samewerking tussen Praktiese Teologie en Kerkgeskiedenis te bewerkstellig. In die doktorale gespreksgroep is my teologiese denke op ’n besondere manier gevorm. Dankie ook dat u sonder enige aarseling bereid was om buite u vakgebied as studieleier op te tree. Prof. Strauss, baie dankie dat u te midde van ’n besige program op kort kennisgewing betrokke geraak het en my kerkhistories op my tone gehou het.
- Aan **God Drie-enig** wat my in Sy groot genade geroep het om in Sy diens te kan staan. In groot nederigheid kan ek vandag bely dat “uit U en deur U en tot U is alle dinge. Aan U behoort die heerlikheid tot in alle ewigheid.” Om aan U te kan behoort en U te kan dien gee sin aan my lewe.

Elsje Büchner

Oktober 2007

INHOUDSOPGAWE

Opsomming	iii
Sleutelterme	iv
Summary	v
Key terms	vi
Erkennings	vii
Inhoudsopgawe	ix
Tabelle	xix
Afkortings gebruik	xx
HOOFSTUK 1	1
WETENSKAPLIKE POSISIONERING EN NAVORSINGSPROSES	1
1. 'n Eerste verhaal	1
2. Ander verhale word op verskillende maniere ontsluit	5
3. 'n Kulturele skuif en die invloed daarvan op die teologie	7
3.1 Modernisme en postmodernisme	8
4. Sosiaal-konstruksionistiese epistemologie	11
4.1 Die navorsingswaardes wat in die sosiaal-konstruksionisme geld.....	12
4.1.1 Deelnemende en verhalende proses.....	12
4.1.2 Fokus op diskoerse	13
4.1.3 Die belangrikheid van taal.....	14
5. Teologiese posisionering	14
5.1 'n Postfundamentele benadering	14
5.2 Kernaspekte in 'n postfundamentele teologie	15
5.2.1 'n Fokus op die kontekstuele.....	16
5.2.2 Die noodsaaklikheid van 'n interdisiplinêre gesprek	17
5.2.3 Die tradisie van verstaan	18
5.3 Dieselfde denklyne.....	19
6. Die ontwikkeling van 'n postfundamentele prakties-teologiese metodologie	19
6.1 Die beskrywing van 'n spesifieke konteks	21
6.1.1 My verhouding tot die konteks.....	22
6.2 Navorsingsgenote en hulle verhale	23
6.2.1 Etiese beskerming van navorsingsgenote	27
6.2.2 Breë beskrywing van navorsingsgenote	31
6.2.3 Die effektiewe beskrywing van ervarings	34
6.3 Gesamentlike interpretasie van ervarings.....	34

6.3.1	Fasilitering van interpretasieproses	35
6.4	'n Tradisie van interpretasie	36
6.4.1	'n Alternatiewe verstaan van die verhale	37
6.5	Refleksie oor die ervaring van God se teenwoordigheid.....	37
6.6	'n Interdisiplinêre gesprek gee 'n ryker en dikker beskrywing van die verhale	39
7.	Postmoderne paradigma van geskiedskrywing	41
7.1	Modernistiese geskiedbeskouing.....	42
7.2	Postmoderne geskiedbeskouing	44
8.	Narratiewe aanpak.....	45
8.1	Mondelinge geskiedenis.....	47
8.1.1	Ontstaan en groei as georganiseerde aktiwiteit	47
8.1.2	Verskillende gebruike van die begrip.....	50
8.1.3	Doel en waarde van mondelinge geskiedenis.....	52
8.1.3.1	Verryking van historiese materiaal.....	53
8.1.3.2	'n Bemagtigende daad.....	53
8.1.3.3	'n Ruimte vir gemarginaliseerde stemme.....	54
8.1.3.4	Teenwig teen veralgemenings	55
8.1.4	Beperkinge ten opsigte van mondelinge geskiedenis	56
8.1.4.1	Beperkinge van die gespreksgenoot.....	56
8.1.4.2	Beperkinge van die navorser	57
8.1.4.3	Beperkinge in die onderhoud self.....	58
8.1.5	Hantering van unieke soort gesprek	59
8.1.5.1	Wat is die waarheid?	60
8.1.5.2	Interpretasie van verhale	63
8.1.5.3	Onderhoude met integriteit.....	64
8.1.5.4	Eie indrukke en kantaantekeninge.....	65
8.1.5.5	Invloed van die navorser	65
8.1.5.6	Eienaarskap van die verhaal.....	66
8.1.6	Keuse vir bepaalde benadering in mondelinge geskiedenis	66
9.	Feminisme, vrouegesiedenis en genderstudies.....	67
9.1	Feminisme as 'n kritiese beweging	67
9.1.1	Verskillende aksente en bewegings.....	67
9.1.2	Feminisme binne die Christendom.....	69
9.2	Vrouegesiedenis poog om vroue hoor- en sigbaar te maak.....	70
9.3	Genderstudies belig geslagsrolle.....	72
10.	Kongruensie in navorsing.....	73
11.	Faktore wat die keuse van navorsingsmetode beïnvloed het	75
11.1	My eie verhaal.....	75
11.2	My lewens- en wêreldbeskouing.....	76
11.3	Die moontlikhede en uitdagings wat aan kerkgeskiedenis gestel word	76
11.3.1	'n Geleentheid tot 'n nuwe verstaan van die taak van kerkgeskiedenis.....	77

11.3.2	Gemarginaliseerde stemme word gehoor.....	78
11.3.3	Uitdagings aan die kommunikasiestyl van kerkgeskiedenis.....	78
12.	Die hantering van literatuur en bronne om verhale oop te breek	78
13.	Navorsingsplan.....	81
14.	Samevatting	81
HOOFSTUK 2.....		83
1944–1974: ’N TYD VAN NADENKE OOR DIE POSISIE VAN VROUE IN DIE AMPTE		83
1. Die groter landkaart: 1899–1961		83
1.1	1899–1910: ’n Tyd van “rekonstruksie en unifikasie”	83
1.1.1	Afrikanervroue begin verskillende rolle vertolk.....	84
1.1.1.1	Verskillende beskouinge, verskillende rolle.....	85
1.2	1911–1924: Eenheid en onenigheid.....	87
1.3	1925–1948: Die opkoms van Afrikanernasionalisme	89
1.4	Die Afrikanervrou se rol as “volksmoeder” ontwikkel	91
1.4.1	Die geskrewe woord versterk die beeld van volksmoeder	93
1.4.2	Die ander kant van die verhaal kry min aandag	94
1.4.3	’n Volksmoeder kan nie uit die huis uit wees nie.....	97
1.4.4	’n Stem in die volk se huishouding	97
1.4.4.1	Die volksmoederdiskoers word in die stemregbeweging gebruik.....	100
1.4.5	Vroue-organisasies as vroueruintes.....	101
1.4.5.1	SAVF-lede word met volksmoederknopies beloon.....	101
1.4.5.2	Klerewerkersunie sien hulleself as opvolgers van die Voortrekkervroue	101
1.4.5.3	Ander organisasies wat spesifieke rolle vervul het	102
1.4.5.4	Die Vrouesendingbond stuur vroue na die sendingveld.....	103
1.4.5.5	Afrikanervroue binne ’n patriargale samelewing	104
1.5	1949–1961: Apartheid word gevestig en beskerm.....	105
1.5.1	Die God van die Afrikaner	107
1.5.2	Party vroue dien en ander protesteer	108
1.5.2.1	Bond van Dienaresse skep diensruimte vir vroue – onder toesig van mans.....	108
1.5.2.2	Vroue protesteer teen apartheidswetgewing.....	109
2. Twee vrouepredikante vind ’n nuwe roeping in hulle posisie as predikantsvroue		110
2.1	Anna Linde vind ’n nuwe roeping in ’n nuwe land.....	111
2.1.1	’n Pa se verlore roeping.....	111
2.1.2	Sy dogter hoor ook die roepstem na Afrika.....	112
2.1.3	’n Draai in Suid-Afrika ter voorbereiding van die Kongo.....	113
2.1.4	Voluit Afrikaanse predikantsvrou	114
2.1.4.1	Genoeg ruimte om haar roeping uit te leef?	116

2.2	Jeanne Viljoen is net toegelaat tot op 'n punt.....	118
2.2.1	Geïnteresseerd in Grieks	119
2.2.2	Háár roeping geld nie	119
3.	Die groter landkaart: 1962–1977.....	122
3.1	Toenemende isolasie en interne onrus.....	122
3.2	1962–1977: Die hoogbloei van apartheid	124
3.3	Nog steeds “Vrou en Moeder”	125
3.3.1	Tipies manlik en tipies vroulik	126
3.3.2	Afrikanervrou leef hulleself binne vroue-organisasies met 'n kultuuroogmerk uit	127
4.	1966: Die vraagstuk rondom die vrou in die amp kom op die tafel.....	128
4.1	Ander sake op die agenda	129
5.	Nadenke in ekumeniese kringe.....	130
5.1	Ekumeniese nadenke kom stadig aan die gang	130
5.2	Die NG Kerk leun swaar op die GES-nadenke	131
5.3	'n Skriftuurlike besinning oor vroue in die besondere ampte	132
5.3.1	Ou Testament nie bruikbaar om vroue se rol te bepaal nie	132
5.3.2	Die Evangelies bied nie 'n duidelike antwoord nie	133
5.3.3	Handelinge dui aan dat mans én vroue spesiale gawes ontvang het.....	133
5.3.4	Die probleem rondom Paulus se uitsprake word anders benader	134
5.3.4.1	Paulus se positiewe erkenning van vroue as medewerkers	134
5.3.4.2	'n Hermeneutiese sleutel vir die problematiese gedeeltes	135
5.4	Vroue se rol in die vroeë Christelike Kerk met agterdog bejeën.....	137
5.5	Die Reformasie oor vroue in die bediening.....	139
5.5.1	'n Middeleeuse siening.....	139
5.5.2	Die Reformasie wyk van die asketiese ideaal af, maar is nie heeltemal bevry nie.....	139
5.5.2.1	Luther sukkel om Middeleeuse kombes af te gooi.....	139
5.5.2.2	Calvyn stel twee soorte diakens voor	140
5.5.2.3	Voetius as advokaat vir diakonesse.....	141
5.6	Die praktyk in Gereformeerde kerke.....	142
5.7	Gevolgtrekkings waartoe die verslag kom	146
5.8	Geen eenstemmigheid oor die aanbevelings nie	146
6.	1970: Ter sprake, maar herbesinning gevra	148
7.	1972: GES bestudeer die verskillende ampte in die Bybel in diepte.....	149
7.1	Ampte in die Bybel	151
7.1.1	Geestelike leiers in die Ou Testament tree nie buite grense van outoriteit op nie	151
7.1.2	Ampte in die Nuwe Testament groei en ontwikkel	152
7.1.2.1	Handelinge weerspieël nuwe ontwikkelinge	154
7.1.2.2	Lys gawes in Romeine nie eksklusief nie.....	155
7.1.2.3	Korintiërs se lyste gawes gegee tot opbou van die liggaam van Christus	155
7.1.2.4	Volgens Efesiërs word gelowiges toegerus vir hulle dienswerk deur die ampte.....	156
7.1.2.5	Filippense gee 'n blik op die struktuur van die ampte in die kerk.....	157

7.1.2.6	'n Nuwe blik op die ampte gewerp in 1 Petrus en Jakobus	157
7.1.2.7	Die Pastorale Briewe werp die meeste lig op die funksionering van die ampte	157
7.1.3	Die Nuwe Testament oor bevestiging	158
7.1.4	Die bediening van die sakramente nie verbind tot die priesterlike amp nie	161
7.2	Die besondere aard van die ampte.....	162
7.3	'n Nee vir vroue	164
7.3.1	Die Kommissie is ongemaklik met die opdrag en mandaat.....	164
7.3.2	Die swyggebod, skeppingsorde en sondeval gee die deurslag	165
8.	'n Vrou gee stilweg aan haar roeping gehoor	170
8.1	Gespreksgenoot 1: "Ek het gaan studeer om met kinders te werk"	170
8.2	Aanvanklik geen teenstand nie.....	171
9.	1974: Breedvoerig nagedink oor die amp.....	172
9.1	Weer op voetspore van die GES	172
9.2	Diakens om te dien.....	173
9.3	Unieke aard van die taak van die ouderling	175
9.4	Onderdanig sal sy bly.....	176
9.5	'n Vraag oor die diakonie.....	178
10.	Samevatting	179

HOOFSTUK 3 **181**

1978–1990: 'N VERSKIL IN SKRIFINTERPRETASIE KENMERK DIE TWEE KANTE VAN DIE DEBAT **181**

1.	Die groter landkaart: 1978–1990	181
1.1	Ou rolle in nuwe baadjies.....	184
1.1.1	Vroue as stil soldate én brugbouers.....	184
1.1.2	Van volksmoeder tot huisvrou.....	184
1.1.3	Die huwelik as die sosiaal-aanvaarbare norm	186
1.2	Vroue betree nuwe terreine	186
1.2.1	Al meer vroue betree die breër arbeidsmark.....	186
1.2.2	Gespreksgenoot 5: "Ek het dit gedoen met die oog op 'n kerklike werksterpos"	188
1.2.3	Feministiese stemme begin hoorbaar word	188
2.	1978: Twee verslae ter tafel	189
2.1	Uit die kerklike debat uitgesluit	191
2.2	Breër gedink oor vroue se rol in die samelewing en kerk	193
2.3	Nuwe klem op sekere sake	193
2.3.1	onderskeid tussen amp van gelowige en besondere ampte	193
2.3.2	Vroue se dienswerk nie amptelik nie.....	194
2.3.3	Teksindeling verander die betekenis	195
2.3.4	Swyggebod norm vir alle tye.....	196

2.3.5	Amp van diaken weer onder oë.....	197
2.4	Een verslag, twee interpretasies	199
2.4.1	Onderliggende beweegredes.....	199
2.4.2	Die Reformatore se beskouing	200
2.4.3	Geen eenstemmigheid	201
2.5	Die posisie van die vrou met betrekking tot die amp	202
2.5.1	Christus die ankerpunt van die amp	202
2.5.2	Funksie van die amp.....	203
2.5.3	Eksegetiese kantaantekeninge	203
2.5.4	Die swyggebod uit 'n ander hoek bekyk	205
2.6	Kernaspekte.....	205
2.7	Slegs as hulpkrag goedgekeur	207
3.	“Die Here het my geroep”.....	207
3.1	Gespreksgenoot 2: “Dit het tot my gesprek”	208
3.2	Gespreksgenoot 7: “Die Here sal my altyd terugbring na wat ek moet wees”	209
3.3	Ondersteuning én vraagtekens	210
3.3.1	Ouers staan bankvas agter hulle kinders.....	210
3.3.2	Klasmaats reageer verskillend.....	210
3.3.3	Dosente positief én negatief	212
3.3.3.1	Prediking tydens teologiese opleiding 'n probleem	213
4.	1982: Die amp van diaken word vir vroue oopgestel	214
4.1	Streeksinodes laat hulle stemme hoor	215
4.2	AKLAS verskil in die interpretasie van Skrifuitsprake.....	217
4.2.1	'n Besluit oor die dra van hoofbedekkings bied 'n hermeneutiese sleutel.....	217
4.2.2	Verskille binne AKLAS oor die betekenis van die skeppingsordening	219
4.2.3	Kritiese Skrifbenadering onder oënskou	220
4.3	'n Ja vir die amp van diaken.....	221
4.3.1	Die diaken en meerdere vergaderings	222
4.3.2	Tot volwaardige diakens toegelaat	225
4.3.3	Die Vrouediens lewer nie 'n bydrae tot die debat nie.....	226
5.	1986: “Kom ons wag eers met die vroue”	226
5.1	Subkommissie begin werk	226
5.2	Versigtig vir die feministe.....	227
5.3	Sinode besluit ook oor Skrifgesag.....	227
5.4	Kommissielede kan mekaar nie oortuig nie	228
5.5	Volgens haar skeppingsmatige aard.....	229
5.6	'n Sterk pleidooi ten gunste van vroue as ouderling en predikant.....	229
5.6.1	Al meer kerke laat vroue toe	229
5.6.2	Tydlose oorsprong van die amp en die tydgebonde vergestaltung daarvan	230
5.6.3	Weer na vroue se rol in die Bybel gekyk.....	230
5.6.3.1	Paulus se spreke teen die agtergrond van 'n tydsbepaalde situasie	231

5.6.3.1.1	Gelykwaardigheid hef nie natuurlike onderskeid op nie	231
5.6.3.1.2	'n Bepaalde rolverdeling binne 'n unieke verhouding	233
5.6.4	Die oopstelling van die ampte van leraar en ouderling sal verrykend wees en bedieningsbehoefte oplos	234
5.6.5	Argumente vir en teen	234
5.7	Die regering van die kerk lê nie in 'n vrou se aard nie.....	237
5.7.1	Aard en doel van ampswerk sluit vroue uit	237
5.7.2	Die Skrif gee 'n duidelike nee vir vroue as ouderlinge en diakens	238
5.7.3	Ander oorwegings	239
5.7.4	Gravamen teen die toelating van vroue tot die diakenamp.....	239
5.7.5	Diakens kan nie uit meerdere vergaderings geweier word nie	241
5.8	Te veel omstrede verdraag die pas	241
5.8.1	Legitimasië: "Julle is geroep, maar behalwe jy, want jy is 'n vrou"	242
5.8.1.1	'n Deur gaan tog oop.....	243
6.	1990: Die deure gaan vir vrouepredikante oop	244
6.1	Hermeneutiese vertrekpunte verskillend	245
6.1.1	Skrifhantering 'n groter debat	246
6.1.2	Wat het Paulus werklik bedoel?	247
6.1.2.1	Die ordelike verloop van die erediens beskerm.....	248
6.1.2.2	'n Rekonstruksie van die oorspronklike konteks.....	248
6.1.3	Vroue lees die swygtekste binne die kultuurkonteks.....	250
6.2	Ampsgesag is nie in 'n persoon geleë nie	251
6.3	Praktiese probleme nie as onoorkombare struikelblokke gesien nie	252
6.3.1	Vrouwees en moederskap in die praktyk.....	253
6.3.2	Ongetroude predikante se unieke ervaring	255
6.3.3	Ander knelpunte aan gemeentes oorgelaat	257
6.4	Die andersheid van 'n vrou verhoed haar om manswerk te doen.....	257
6.5	Riglyne vir die aanwending van vroue in die diakenamp	260
6.6	Lewendige debatte en geslote stembriewe	261
6.6.1	Kerklike taalgebruik reflekteer manlike leefwêreld	263
6.6.1.1	Dit is die mag van die gewoonte – of is dit?	264
6.6.1.2	Die mag om sosiale verandering teweeg te bring.....	266
6.6.1.3	Gelaaide woorde.....	266
6.6.1.4	Wees sensitief vir alle minderheidsgroepe	267
7.	Samevatting.....	267
HOOFSTUK 4.....		269
1991–2007: DIE PRAKTYK VAT STADIG POS		269
1.	Die groter landkaart: 1991–2007	269
1.1	Groot veranderings op politieke terrein.....	269

1.2	Afrikanervroue se soeke na 'n eie en unieke rol en identiteit.....	273
1.2.1	Vroue-organisasies heroriënteer hulleself binne 'n nuwe politieke bestel	274
1.2.2	Die stryd teen diskriminasie begin amptelike status kry	274
2.	Sal vrouepredikante aanvaar én beroep word?.....	275
2.1	Uiteindelik gelegitimeer.....	276
2.2	Die beste aanwending is onder vroue.....	277
2.3	Die eerste vrouepredikant vier jaar na toelating beroep.....	278
2.3.1	Nog deure gaan oop.....	278
2.3.1.1	Verantwoordelikheid.....	279
3.	1994: Enkele kerkordelike wysigings	280
3.1	Strukture steeds uit 'n ou bedeling.....	281
4.	Meer vroue ervaar dat hulle geroep is.....	283
4.1	Gespreksgenoot 4: “Ek wou elke minuut in Sy diens wees”.....	283
4.2	Gespreksgenoot 3: “ <i>The great wanna-be</i> ”	284
4.3	Gespreksgenoot 8: “En my hele menswees het tot rus gekom”	287
4.4	Gespreksgenoot 6: “Ek maak jou 'n lig vir die nasies”.....	288
4.5	Gemengde reaksie vanuit kerklike geleedere.....	291
4.5.1	Is grappies oor vroue werklik só onskuldig?.....	291
4.5.2	Vrystaatse kuratorium weier student legitimasie.....	292
4.5.3	Openlike teenkanting.....	293
4.5.4	Aangenaam verras	293
4.6	Rolmodelle en mentors	294
4.6.1	Elna Mouton	296
4.7	Roeping gee hoop.....	297
4.7.1	Roeping gee ook hoop vir ander.....	299
5.	1998: 'n Ooraanbod van proponente verdraag die pas	299
5.1	Die frustrasies van proponent-wees	301
5.1.1	Predikante A–Z	304
6.	Moeder Kerk en haar dogters	305
6.1	Die kerk het my <i>gedrop</i>	308
7.	Vrouepredikante se beleving van God.....	309
7.1	“Die kerk vat my weg van God af”	310
7.2	“Ek is waar die Here my wil hê”	310
7.3	“Wanna-be close to Him”	311
7.4	“Ek wil <i>glimpses</i> van God fasiliteer”	312
7.5	Geestelike groei en 'n pad van aanvaarding.....	312
7.6	“God het deur alles vir my gesorg”	313
8.	2002: Diskriminasie teen vroue is sonde.....	314
8.1	Debat in 'n breër konteks geplaas	316
8.2	Bykomende besluite	317
9.	Laat ander die praatwerk doen.....	318

9.1	Gendersake is nie vir almal belangrik nie	320
9.1.1	“Ek celebrate mense en mense se gawes en mense se uniekheid”	321
9.1.2	Is die stryd dan enigszins nodig?.....	322
9.1.3	Hoekom gaan dit beter af as ’n mens eerder stilbly?.....	324
9.1.4	Speel die spel soos hulle dit wil hê.....	326
9.2	Hoe kan vroue mekaar help?.....	326
10.	2004: “Is die NG Kerk gereed om oor vrouesake te praat?”	327
10.1	’n Voël het twee vlerke nodig om mee te vlieg.....	329
10.2	’n Kers word vir vroue aangesteek.....	329
10.3	Onbillike arbeidspraktyke en rolverwarring.....	330
10.4	Leefstyl-Bybel vir vroue	330
10.5	Afvaardiging van vroue na meerdere vergaderings.....	331
11.	2007: Leierskapontwikkeling moet aandag kry	332
11.1	Vroue deur ’n nuwe teologie onderdanig gehou?.....	336
11.2	Gendersake as module tydens teologiese opleiding	337
12.	Samevatting	337
HOOFSTUK 5		339

KRITIESE TERUGSKOUING 339

1.	Evaluering van navorsingsproses gevolg.....	339
1.1	Meer as een stem en meer as een verhaal.....	339
1.2	Verrassende uitkomst	340
1.2.1	Die volksmoederdiskoers help om die stilsweye van vroue beter te verstaan.....	341
1.3	Die gebruik van ’n postfundamentele prakties-teologiese metodologie.....	342
1.3.1	Die konteks en geïnterpreteerde ervaring	342
1.3.1.1	Die swygt tekste kontekstueel geïnterpreteer	342
1.3.2	Om fyner te luister en regtig te hoor	343
1.3.3	Heilige grond.....	343
1.3.4	Interdisiplinêre navorsing kan meer lig op bepaalde temas werp	344
1.4	Bydrae tot metodologie van kerkgeskiedskrywing	344
2.	Kerkhistoriese bydrae.....	345
2.1	“Herstory” in plaas van “history”.....	345
2.2	Die impak van ’n bepaalde Skrifbeskouing op vroue	345
2.3	Impak van kerklike besluite op mense	346
3.	Temas wat nie verreken is nie	347
4.	Die invloed van hierdie navorsing op my bediening en eie verhaal	348
5.	Sake vir verdere navorsing	348
6.	Die pad vorentoe.....	349

<i>BYLAE 1</i>	350
VOORBEELD VAN VRAELYS WAT UITGESTUUR IS OM BIOGRAFIESE DATA TE BEKOM	350
<i>BYLAE 2</i>	353
TOESTEMMING – GEBRUIK VAN INLIGTING UIT ONDERHOUDE VIR NAVORSINGSDOELEINDES	353
<i>BYLAE 3</i>	354
BESKIKBARE TOESPRAKE WAT TYDENS “MOEDER KERK EN HAAR DOGTERS” GELEWER IS	354
1. Motivering vir die konferensie (1)	354
2. Motivering vir die konferensie (2)	356
3. Moeder Kerk en haar dogters: Geboorte en opgroei (1)	358
4. Moeder Kerk en haar dogters: Geboorte en opgroei (2)	359
5. Moeder Kerk en haar dogters: Wat sê die wetgewing vir ons?.....	362
6. Die veranderinge in Suid-Afrika.....	364
7. Die invloed van die feminisme op die kerk.....	368
8. Die situasie van die proponente in die NG Kerk	372
9. Moeder Kerk vertel self hoe dit met haar dogters in die bediening gaan	375
9.1 Egpaar in die bediening.....	375
9.2 Enkelvrou in die bediening	376
9.3 Meneer Dominee	377
9.4 Gemeentes vertel.....	378
9.5 Teologiese opleiding	383
10. Moeder Kerk en die pad vorentoe	387
11. Voorstelle wat tydens die konferensie gemaak is	388
BIBLIOGRAFIE	391
1. Algemeen.....	391
2. Elektroniese korrespondensie en besprekingsgroepe.....	405
3. Koerantberigte, populêre tydskrifte en briewe in koerante	405
4. Kerklike publikasies.....	407
5. Persoonlike onderhoude	411
6. Ander	413

TABELLE

Tabel 1: Modernisme en postmodernisme	10
Tabel 2: Aantal vrouepredikante teen 2007	24
Tabel 3: Tydlyn 1899–1910	84
Tabel 4: Tydlyn 1911–1924	88
Tabel 5: Tydlyn 1925–1948	90
Tabel 6: Tydlyn 1949–1961	106
Tabel 7: Tydlyn 1962–1977	124
Tabel 8: Tydlyn 1978–1990	182
Tabel 9: Tydlyn 1991–2007	270
Tabel 10: Samelewingsvraagstukke waaraan gemeentes aandag gee	324
Tabel 11: Diversiteit in leierskap in die NG Kerk teen 2006.....	333

AFKORTINGS GEBRUIK

Afkorting	Verklaring
ADGO	- Algemene Diensgroep vir Gemeente-ontwikkeling
AGS	- Apostoliese Geloofsending
AKAE	- Algemene Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie
AKV	- Algemene Kommissie vir Vrouelidmate
ANC	- African National Congress
APK	- Afrikaanse Protestantse Kerk
ATKV	- Afrikaanse Taal- en Kultuurvereniging
CSV	- Christen-Studentevereniging
dr.	- doktor / dokter
DA	- Demokratiese Alliansie
DP	- Demokratiese Party
ds.	- Dominee
FSAW	<i>Federation of South African Women</i>
GES	- Gereformeerde Ekumeniese Sinode (in bronverwysings word die Engelse afkorting gebruik, naamlik: RES)
GKN	- Gereformeerde Kerke in Nederland
GKSA	- Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika
HNP	- Herstigde Nasionale Party
IDASA	- Instituut vir 'n Demokratiese Alternatief vir Suid-Afrika
JDD	- Jong Dames Dinamiek
Kodesa	- Konvensie vir 'n Demokratiese Suid-Afrika
KP	- Konserwatiewe Party
m.a.w.	- met ander woorde
OVV	- Oranje-Vrouevereniging
NP	- Nasionale Party
NCVV	- Natalse Christelike Vrouevereniging

NGB	-	Nederlandse Geloofsbelydenis
NG Kerk	-	Nederduitse Gereformeerde Kerk
NGKA	-	Nederduitse Gereformeerde Kerk in Afrika
NHKA	-	Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika
NGSK	-	Nederduitse Gereformeerde Sendingkerk in Afrika
NVP	-	Nasionale Vroueparty
PF	-	Progressiewe Federale Party
prof.	-	professor
RAU	-	Randse Afrikaanse Universiteit (nou: Universiteit van Johannesburg)
RCA	-	Reformed Church in Africa
RES	-	Reformed Ecumenical Synod
SA	-	Suid-Afrika
SAVF	-	Suid-Afrikaanse Vrouefederasie
SKLAS	-	Sinodale Kommissie vir Leer en Aktuele Sake
SWAPO	-	South West African People's Organisation
UP	-	Universiteit van Pretoria
UPE	-	Universiteit van Port Elizabeth (nou: Nelson Mandela Universiteit)
UVS	-	Universiteit van die Vrystaat (was: UOVS)
VGK	-	Verenigde Gereformeerde Kerk
VSA	-	Verenigde State van Amerika
VVO	-	Verenigde Volke-organisasie
WBGK	-	Wêreldbond vir Gereformeerde Kerke
WCTU	-	<i>Women's Christian Temperance Union</i>
WNC	-	<i>Women's National Coalition</i>
WRK	-	Wêreldraad van Kerke
WVK	-	Waarheids- en Versoeningskommissie